

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Короткий огляд історії визначення розміру мінімальної заробітної плати у світі

На шляху до Конвенції № 26 (1928 року)

- Встановлення мінімального рівня оплати праці розпочалося у Новій Зеландії та Австралії наприкінці 19 століття; у Великій Британії перше законодавство про мінімальну заробітну плату було прийняте у 1909 р. Мінімальна заробітна плата була встановлена для порівняно невеликої кількості категорій працівників з особливо низьким рівнем оплати праці: спочатку вона слугувала заміною колективним договорам у галузях із низьким рівнем оплати праці.
- Такий галузевий підхід відображено в Конвенції МОП про запровадження процедури встановлення мінімальної заробітної плати №26 (1928 р.), розробленій для працівників, зайнятих у певних галузях чи секторах промисловості “в яких не існує ефективної системи регулювання заробітної плати через колективні договори чи будь-яким іншим шляхом і в яких заробітна плата дуже низька” (ст. I). Вона охоплює виробництво та торгівлю, за винятком сільського господарства.
- Загалом, 105 із 187 держав-членів ратифікували Конвенцію

На шляху до Конвенції № 131 (1970 року)

Після Другої світової війни охоплення розширилося і з'явилася мінімальна заробітна плата, яка встановлюється на національному рівні.

- У Франції мінімальна заробітна плата була запроваджена на національному рівні у 1950 році – в період значної нестабільності та зростання цін, який настав після непопулярного “контролю рівня заробітної плати” під час Другої світової війни – разом із нижчим рівнем оплати праці в галузі сільського господарства (SMIG і SMAG)
- У США охоплення робочої сили *Законом про справедливі трудові стандарти* 1938 року збільшилося з приблизно 20% до майже 80% у 1970 році.
- Мексика стала провісницею, оскільки вона була першою з багатьох країн Латинської Америки, де було запроваджено загальнонаціональну систему ще в 1931 році.

Прийняття Конвенції 1970 року

- Розвиток подій у сфері встановлення мінімальної заробітної плати на національному рівні відображений у прийнятті МОП Конвенції № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати у 1970 році.
- Держави-члени, які ратифікують Конвенцію, зобов'язуються створити систему встановлення мінімальної заробітної плати, яка “охоплює всі групи найманих працівників” та захищає їх від “невиправдано низької заробітної плати”. Якщо деякі групи залишаться неохопленими, держава-член повинна роз'яснити причини цього.
- Загалом, 54 із 187 держав-членів ратифікували Конвенцію

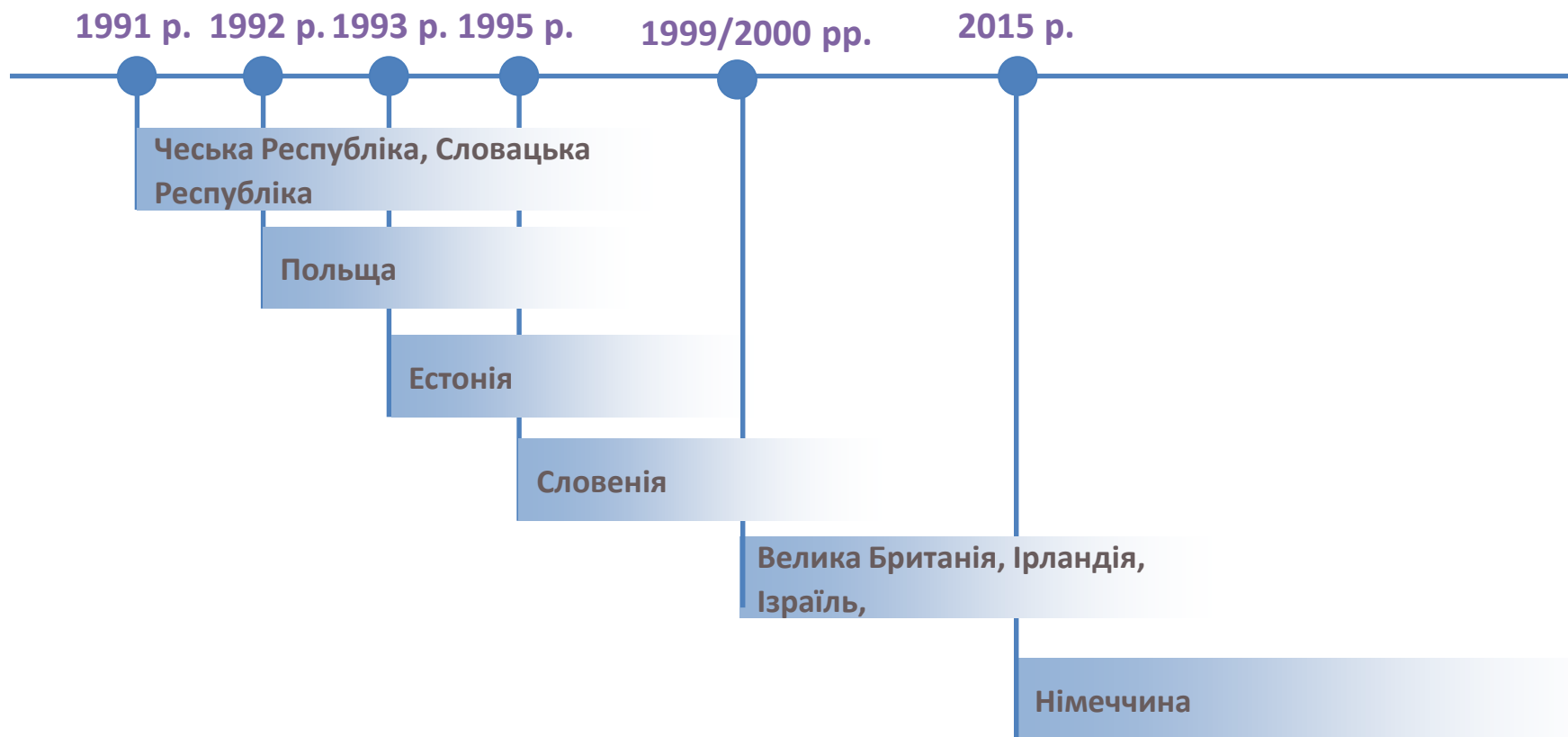
Мінімальна заробітна плата під загрозою (1973-1990 рр.)

- Попри те, що мінімальна заробітна плата загалом сприймалася сприятливо до 1970-х рр., ситуація змінилася після нафтової кризи у 1973 році, боргової кризи в країнах, що розвиваються у 1980-х рр. та впровадження політики структурної перебудови у 1980-х рр.
- Цей період співпав із сприйняттям мінімальної заробітної плати як джерела “деформації” ефективних ринків праці, яка спричинило безробіття.
- Велика Британія поступово скасовувала Ради заробітної плати у 1980-х роках і денонсувала ратифікацію Конвенції МОП № 26 у 1985 р. Інші країни не скасували процедуру встановлення мінімальної заробітної плати, проте підтримували її рівень незмінним або надзвичайно низьким.

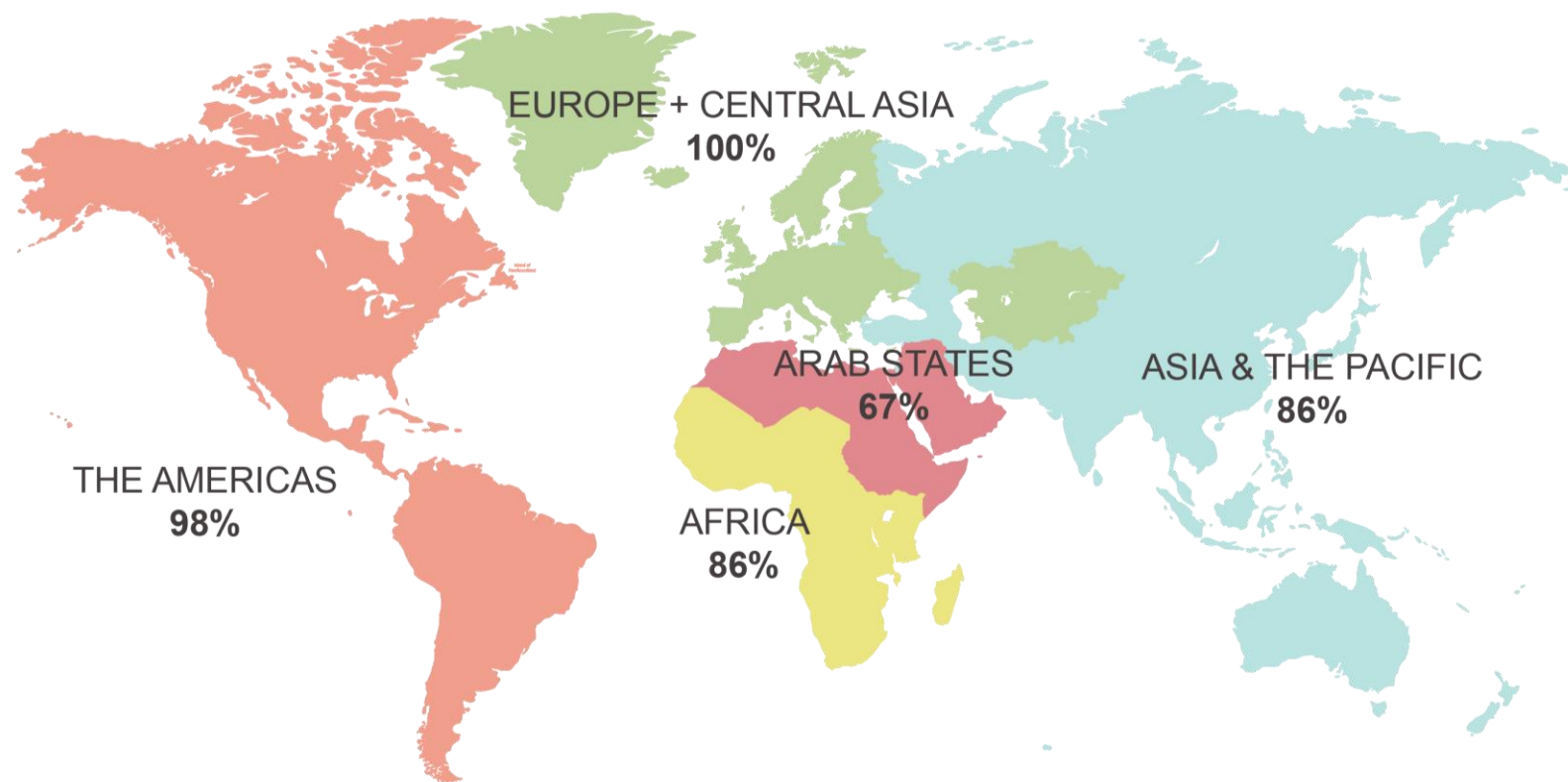
Відновлення мінімальної заробітної плати

- Протягом останніх двох десятиліть знову почала впроваджуватись політика щодо мінімальної заробітної плати. Нещодавно у багатьох країнах було ухвалено або відновлено мінімальну заробітну плату. Зокрема, у Бразилії, Китаї, Південній Африці, Великій Британії (яка запровадила систему мінімальної заробітної плати на національному рівні у 1999 році) та Німеччині у 2014 році.
- Досвід останніх років змінив сприйняття мінімальної заробітної плати. У науковій літературі широко заперечується припущення про те, що мінімальна заробітна плата неминуче ліквідує зайнятість. У 2009 році, після 10 років моніторингу, Комісія з питань низької оплати праці Великої Британії (роботодавці та працівники) не виявила суттєвого негативного впливу на зайнятість. Експерти з питань політики назвали мінімальну заробітну плату “найуспішнішою урядовою політикою за останні 30 років”.

Починаючи з 1990 року, багато країн світу встановили або посилили мінімальну заробітну плату

Мінімальна заробітна плата у світі - встановлена законом або за допомогою колективних договорів

Системи мінімальної заробітної плати у світі

Система встановлення мінімальної заробітної плати: ключові елементи

- Рівень
- Кількість
- Відповідальні за прийняття рішень

Система встановлення мінімальної заробітної плати: ключові елементи

Одна або декілька мінімальних заробітних плат?

Національна мінімальна заробітна плата: Франція, Іспанія, Німеччина, Сербія

Галузева мінімальна заробітна плата: Австралія, Південна Африка, Марокко

Професійна мінімальна заробітна плата: Коста-Ріка

Регіональна мінімальна заробітна плата: Індонезія, Японія, Канада

Змішані системи: США, Бразилія, Російська Федерація

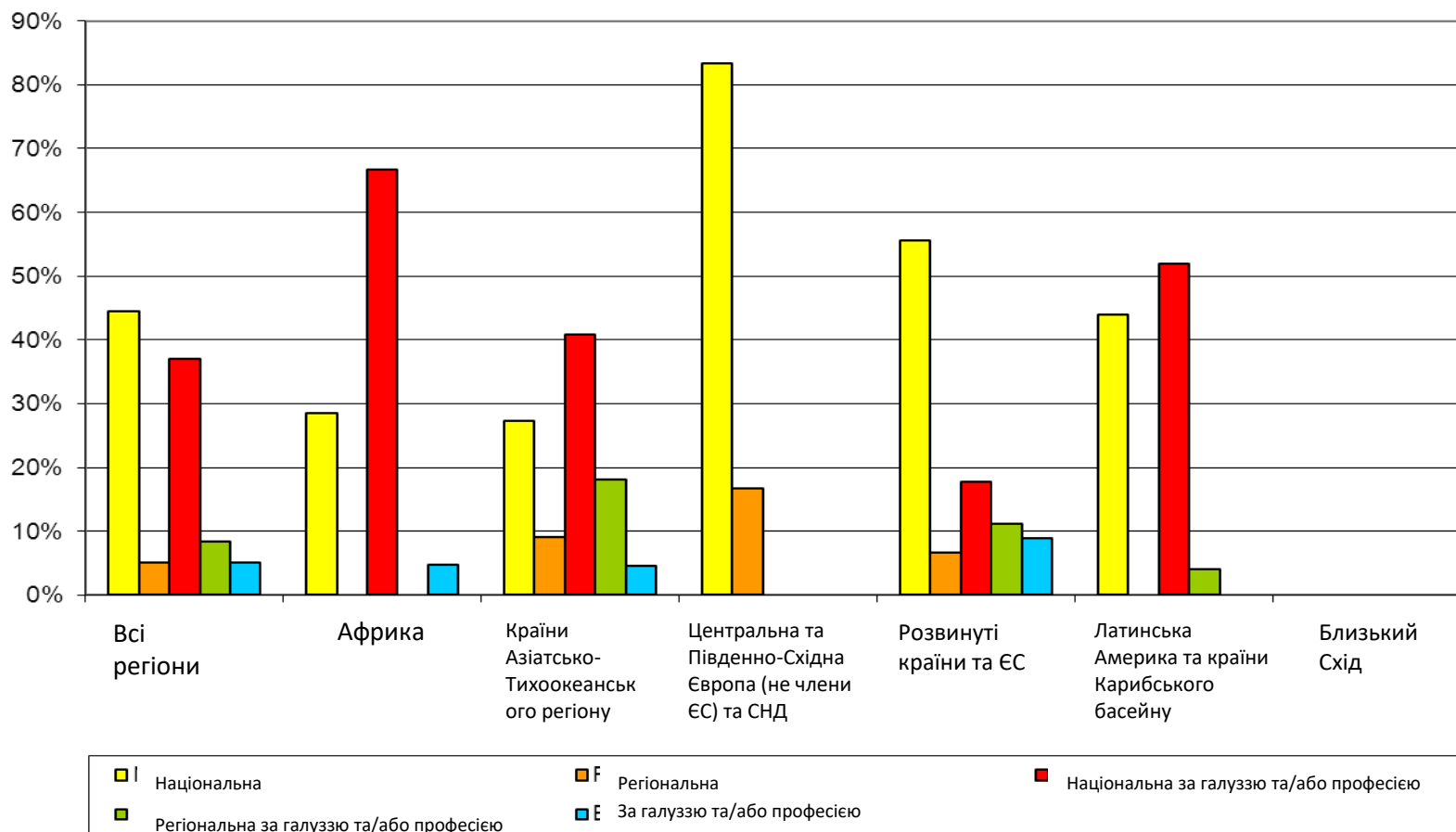
Системи встановлення мінімальної заробітної плати у світі

На сьогоднішній день близько 90% держав-членів МОП мають систему встановлення мінімальної заробітної плати. В результаті історії, що склалася, є системи встановлення галузевої/професійної та національної мінімальної заробітної плати

	Національна МЗП	Галузева МЗП
Розвинуті країни	67%	33%
Африка	69%	31%
Країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону	47%	53%
Латинська Америка	43%	57%
У світі	60%	40%

Системи встановлення мінімальної заробітної плати у світі

За оцінками МОП, на сьогоднішній день близько 90% держав-членів мають систему встановлення мінімальної заробітної плати. В результаті історії, що склалася, є системи встановлення галузевої/професійної та національної мінімальної заробітної плати

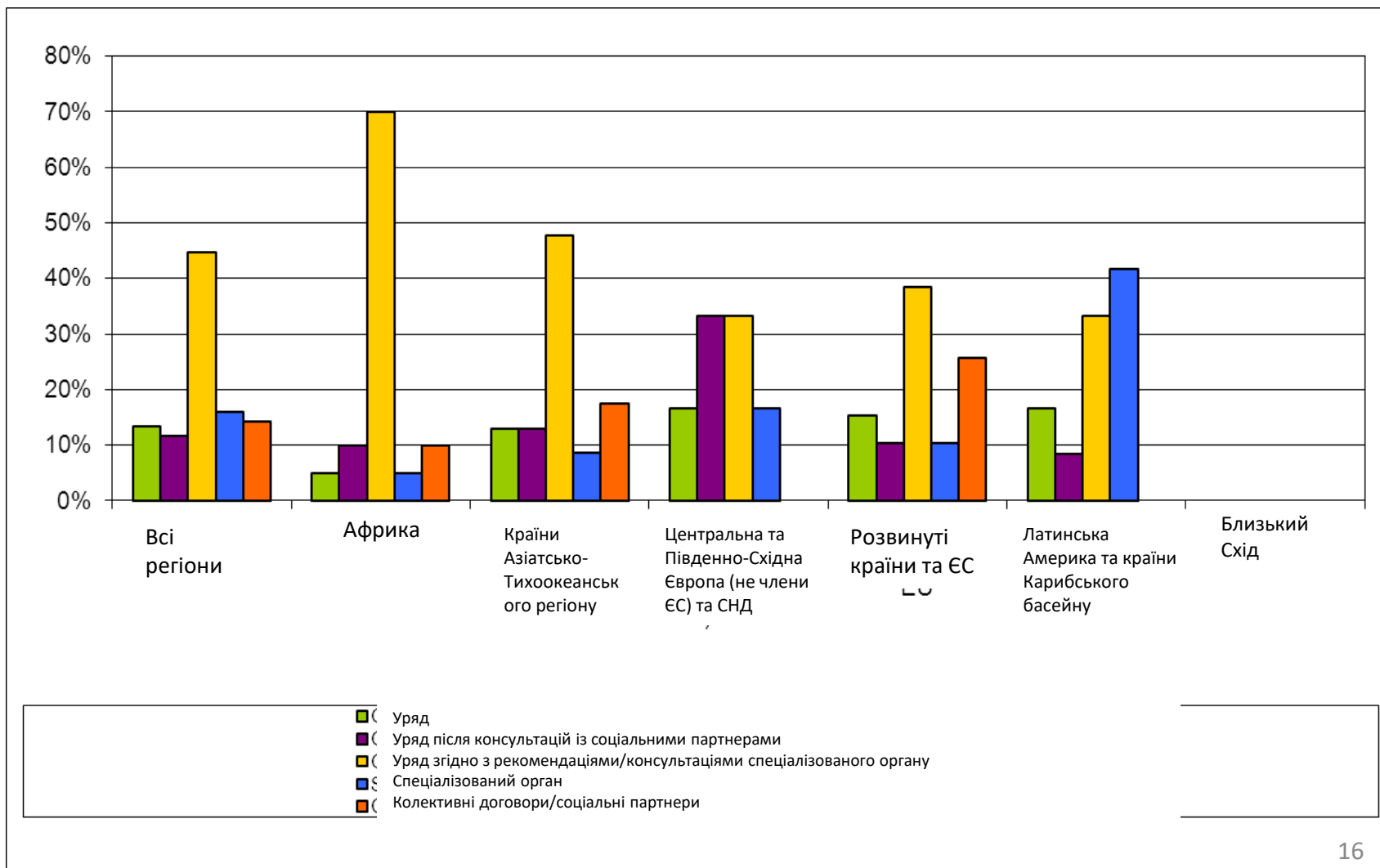

Заробітна плата нижче мінімального рівня

- Диференційовані ставки також зазвичай встановлюються для різних регіонів, підмайстрів та стажерів, молодих працівників, трудящих-мігрантів або домашніх працівників.
- Це часто робиться з метою сприяння працевлаштуванню представників окремих уразливих груп чи економічно депресивних регіонів або для компенсації відмінностей у вартості життя в різних регіонах.

Хто встановлює мінімальну заробітну плату

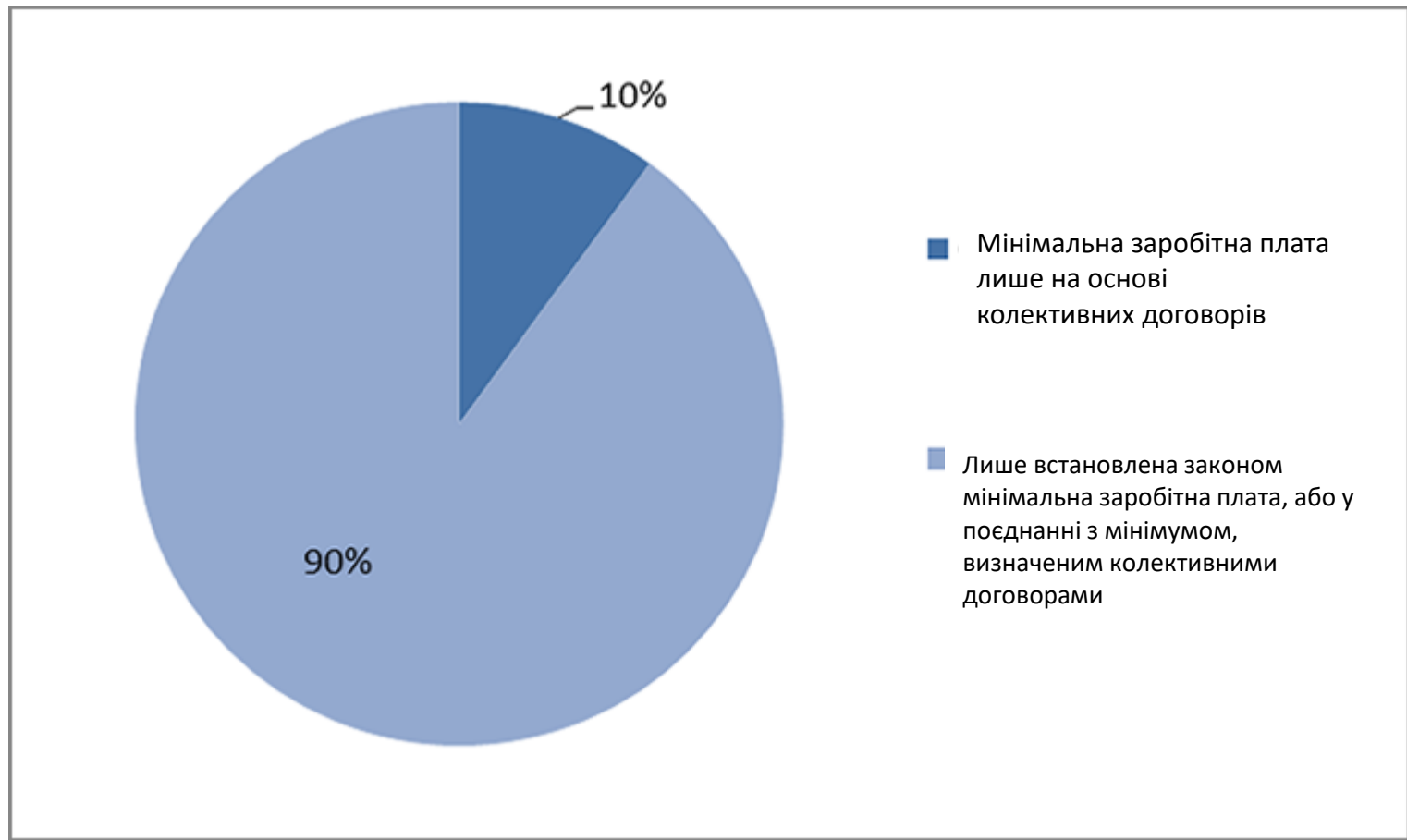
У більшості випадків (не у всіх) відбувається соціальний діалог

Типи мінімальної заробітної плати та відповідальних за прийняття рішень

- **Єдина національна ставка**
 - ✓ Держава після консультацій з тристоронньою комісією: 67% країн
 - ✓ Колективні договори: 2% країн
- **Ставки за категоріями або галузями**
 - ✓ Держава після консультацій з тристоронньою комісією: 28% країн
 - ✓ Колективні договори: 3% країн

Найбільш поширеною є встановлена законом мінімальна заробітна плата

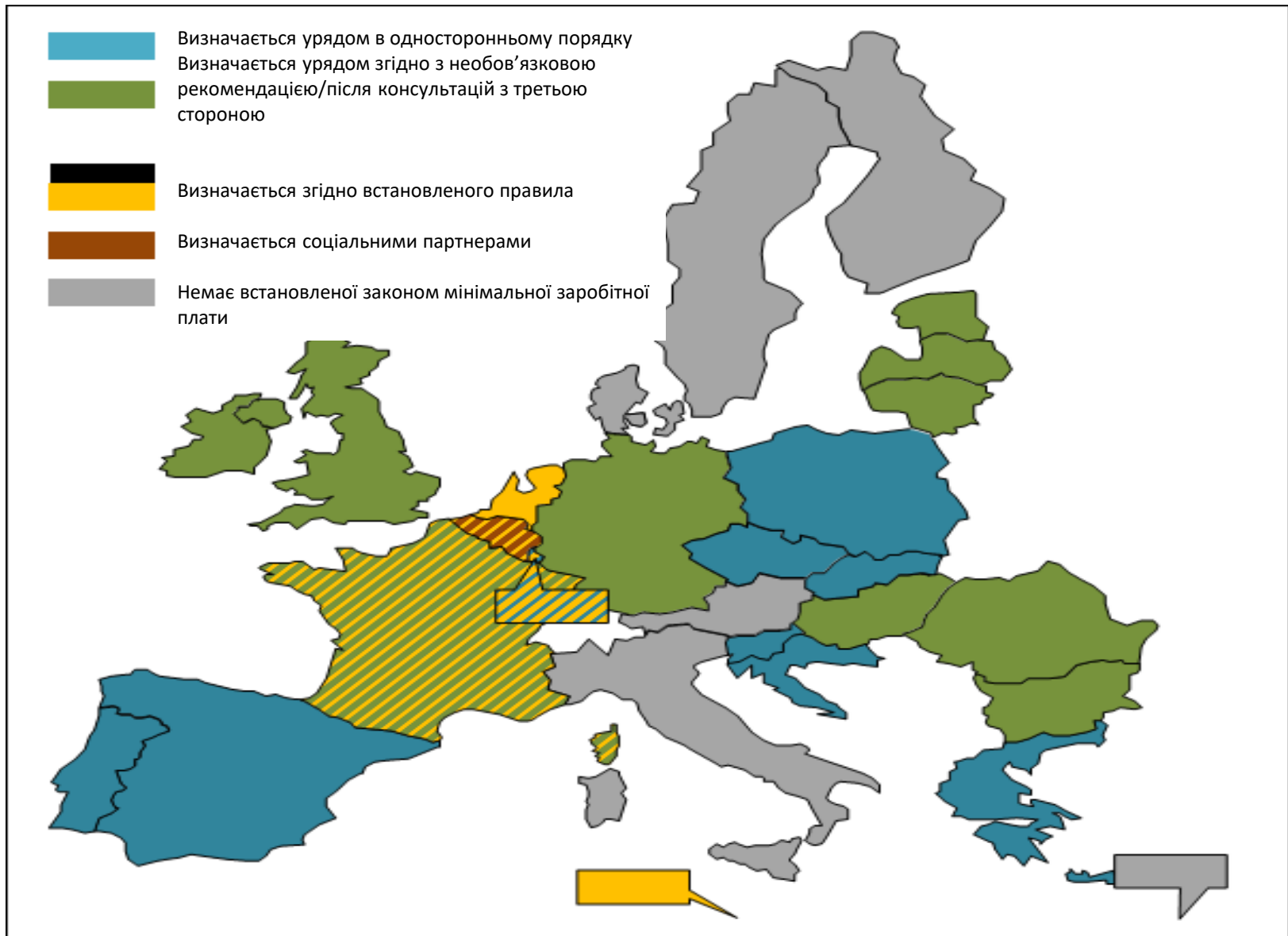

Хто визначає встановлену законом мінімальну заробітну плату

Термін “встановлена законом мінімальна заробітна плата” використовується для позначення всіх процедур встановлення мінімальної заробітної плати, крім колективних договорів

- Уряд після консультацій із соціальними партнерами
- Закон (Парламент)
- Рішення уповноваженого органу
- Рішення Комісій або Рад з питань оплати праці
- Трудові суди або трибунали
- Надання сили закону положенням колективних договорів

Визначення відповідальних за прийняття рішень щодо встановленої законом мінімальної заробітної плати в ЄС

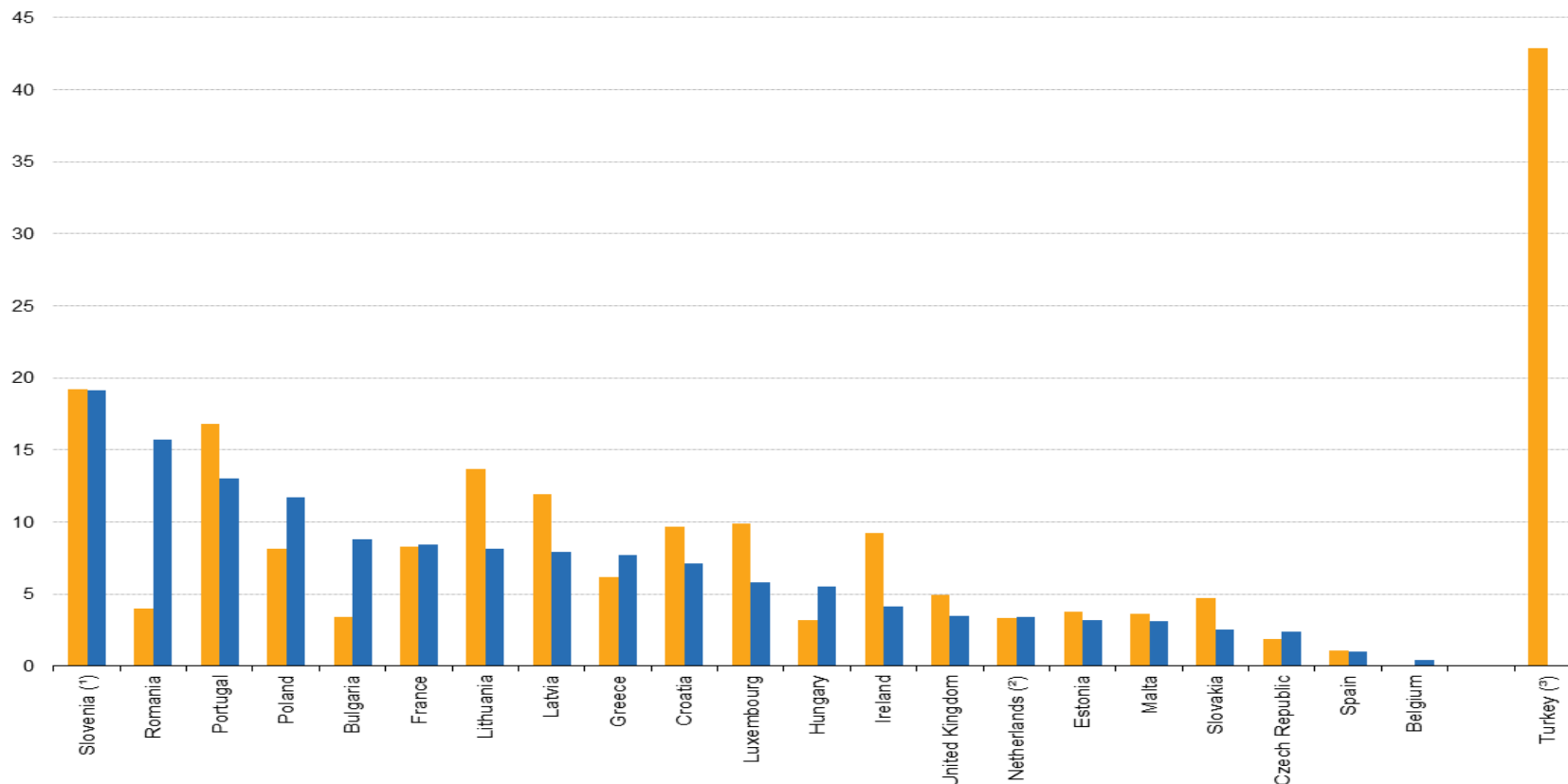
Охоплення та відповідність

Кого стосується мінімальна заробітна плата?

Наймані працівники в загальній чисельності зайнятих за статтю	Чоловіки (2011 р.)	Жінки (2011 р.)	Всього 2011 р.
У світі	48.4	48.0	48.3
Розвинуті країни та ЄС	83.6	89.7	86.4
Центральна та Південно-Східна Європа (не ЄС) та СНД	76.3	78.8	77.4
Східна Азія	51.9	45.7	49.1
Південно-Східна Азія та країни Тихоокеанського регіону	38.5	33.3	36.3
Південна Азія	23.0	15.4	21.0
Латинська Америка та країни Карибського басейну	62.5	64.9	63.5
Близький Схід	68.0	57.3	66.2
Північна Африка	55.1	42.1	52.2
Країни Африки на Південь від Сахари	28.3	14.5	21.9

Частка працівників, які отримують менше 105% від мінімальної заробітної плати, жовтень 2010 та 2014 років (%)

Примітка. Медіанний щомісячний валовий заробіток штатних працівників, за винятком підмайстрів, працівників віком 21 і більше років, працівників підприємств із штатом у 10 і більше осіб згідно з Розділами B-S (за винятком O) NACE (друга редакція). Понаднормова та змінна робота не враховуються. Мінімальна заробітна плата станом на 1 липня 2014 р. У Данії, Італії, Кіпрі, Австрії, Фінляндії та Швеції немає мінімальної заробітної плати, встановленої на національному рівні.

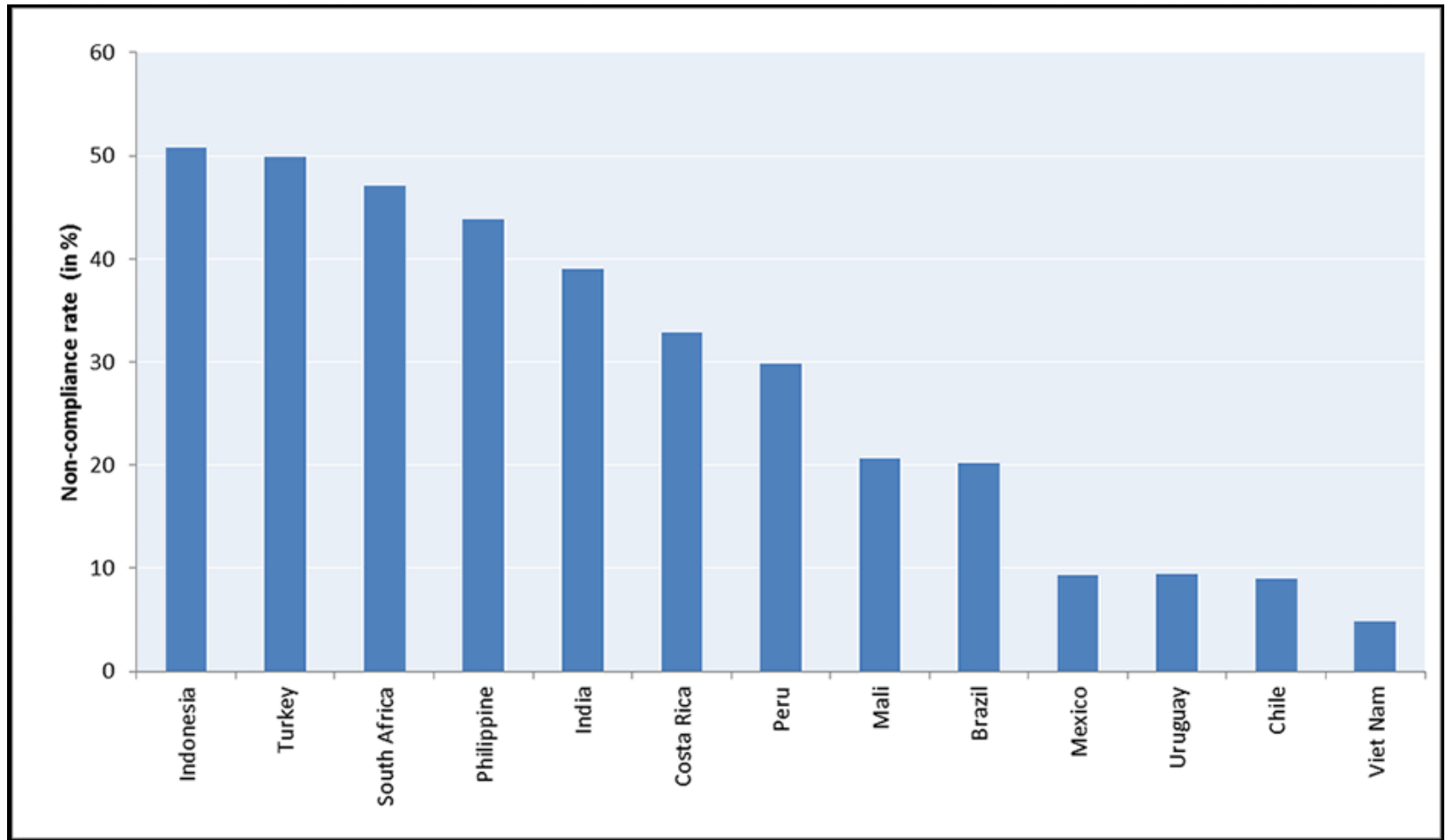
(1) У жовтні 2010 року кожне підприємство могло платити від 654,69 до 734,15 євро, тому зазначена частка є лише прогнозою. У жовтні 2014 року мінімальна заробітна плата становила 789,15 євро.

(2) Встановлена на національному рівні мінімальна заробітна плата застосовується до працівників віком 23 і більше років, проте цей аналіз охоплює також працівників віком 21 і більше років для порівняння

(3) Дані за 2014 рік відсутні

Source: Eurostat, Structure of Earnings Survey 2014 and Minimum wages; special calculation made for the purpose of this publication; data are not available in Eurostat's online database

Рівень невідповідності (відсоток працівників, які отримували заробітну плату, нижче за мінімальну)

Галузеві фактори невідповідності

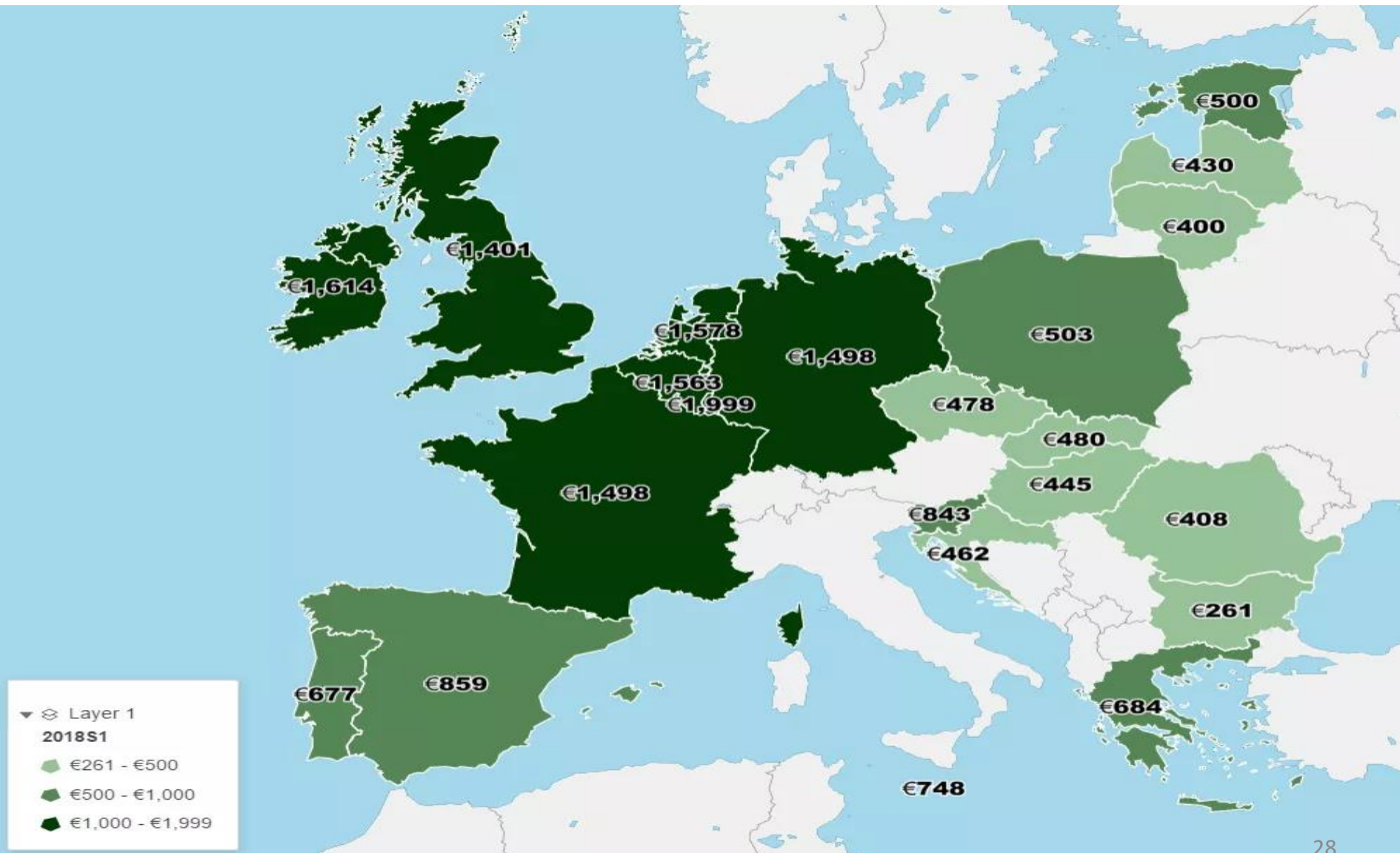
- Невідповідність більше поширена у сільській місцевості, ніж у міських районах, а також у неформальному секторі економіки.
- Жінки також часто мають більш низьку оплату праці, ніж чоловіки, так само як і малозабезпечені етнічні або соціальні групи, зокрема так звані зареєстровані каста та племена в Індії.
- Невідповідність у різних галузях промисловості: є високою в галузі будівництва та сільському господарстві.
- Рівень невідповідності за розміром підприємства: невідповідність, як правило, є вищою на менших підприємствах

Система встановлення МЗП та невідповідність

- Юридичне “покриття” менше з галузевою мінімальною заробітною платою
- Невідповідність зазвичай більша у складних системах
- При декількох ставках мінімальної заробітної плати також існує ризик того, що працівники з однаковим рівнем кваліфікації чи однієї професії підпадатимуть під різні ставки. Це вплине на принцип рівного ставлення (дискримінація).
- Існування кількох ставок також збільшує адміністративні складнощі і може ускладнити для працівників та роботодавців визначення ставки, яка до них застосовується.

Коригування та рівні мінімальної заробітної плати

Ставка мінімальної заробітної плати в ЄС

Чиста мінімальна заробітна плата 2018 р.

Люксембург	€1,687.00	Естонія	€482.00
Ірландія	€1,509.00	Чеська Республіка	€408.00
Нідерланди	€1,430.00	Словаччина	€397.00
Франція	€1,386.00	Хорватія	€370.00
Бельгія	€1,216.00	Литва	€361.00
Велика Британія	€1,236.00	Польща	€353.00
Німеччина	€1,102.00	Латвія	€314.00
Іспанія	€733.00	Україна (2019 р.)	€157.00
Словенія	€642.00	Угорщина	€296.00
Португалія	€587.00	Румунія	€251.00
Греція	€578.00	Болгарія	€202.00
Мальта	€571.01	В середньому в ЄС	€876.00

Середня чиста заробітна плата 2018 р.

Данія	€3,270.00	Мальта	€1,021.00
Люксембург	€3,159.00	Естонія	€957.00
Швеція	€2,570.00	Португалія	€925.00
Фінляндія	€2,509.00	Греція	€917.00
Ірландія	€2,479.00	Чеська Республіка	€873.00
Австрія	€2,324.00	Хорватія	€802.00
Німеччина	€2,270.00	Польща	€784.00
Франція	€2,225.00	Словаччина	€748.00
Нідерланди	€2,155.00	Латвія	€738.00
Велика Британія	€1,990.00	Литва	€693.00
Бельгія	€1,920.00	Угорщина	€635.00
Італія	€1,758.00	Румунія	€565.00
Іспанія	€1,749.00	Болгарія	€457.00
Кіпр	€1,658.00	Україна	€412.00
Словенія	€1,062.00		

Річне коригування: дві формули

На попередньому занятті ми дізнались:

- Підтримувати співвідношення мінімальної та медіанної заробітної плати?

Нова МЗП = стара МЗП + Δ медіанна заробітна плата

- Компенсувати більш високу вартість життя + зростання?

Нова МЗП = стара МЗП + $\alpha(\text{CPI}) + \beta (\text{зростання ВВП})$

Коригування мінімальної заробітної плати

- У Бразилії мінімальна заробітна плата збільшується на суму інфляції за попередній рік плюс зростання ВВП за 2 роки до цього (якщо >0).

$$\Delta \text{МЗП } t = \Delta \text{CPI } t-1 + \Delta \text{ВВП } t-2$$

- У Франції мінімальна заробітна плата автоматично збільшується на суму інфляції попереднього року, якщо інфляція перевищує 2%, і становить не менше половини приросту середньої погодинної ставки заробітної плати працівників робітничих професій.

$$\Delta \text{МЗП} t = \Delta \text{CPI nov } t-2 / \text{nov } t-1 + 0.50 * \Delta \text{Погодинна ставка заробітної плати працівників робітничих професій sep } t-2 / \text{sep } t-1$$

Коригування мінімальної заробітної плати (продовження)

- У Нідерландах коригування здійснюється з урахуванням підвищення заробітної плати відповідно до галузевих колективних договорів. МЗП залишається незмінною, якщо “коефіцієнт неактивності та активності” перевищує 82,6 % після консультацій з Економічною та соціальною радою; згідно з мінімальною заробітною платою також визначається розмір мінімальних виплат соціального забезпечення
- У Великій Британії Комісія з питань низької оплати праці рекомендує щорічно коригувати мінімальну заробітну плату на основі аналізу ситуації

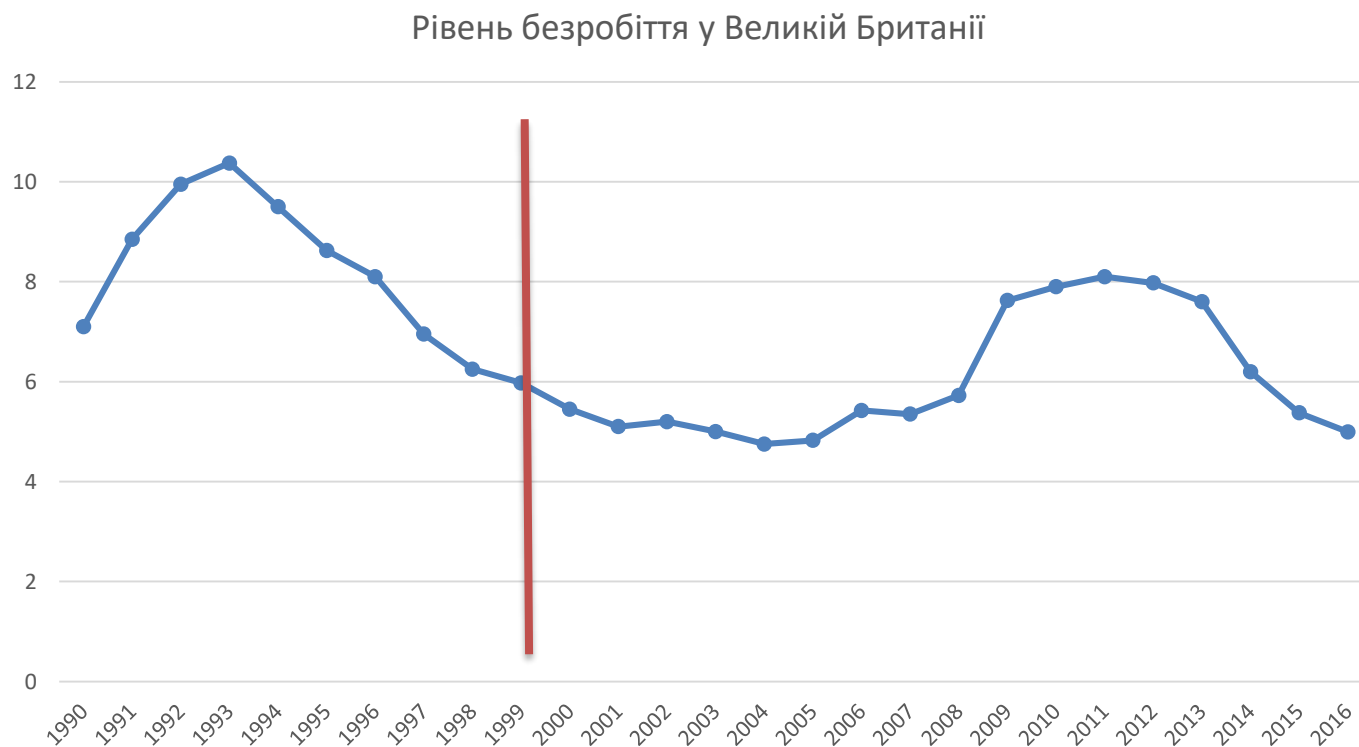
Оцінка впливу мінімальної заробітної плати

Приклад Великої Британії: вплив через 10 років

Який вплив на зайнятість?

- “Компанії, схоже, адаптувались до збільшення витрат на заробітну плату, змінивши структуру оплати праці, відмінивши надбавку та скоротивши витрати, не пов’язані із заробітною платою. Дослідження виявило мало доказів того, що збільшення мінімальної заробітної плати призвело до скорочення зайнятості чи відпрацьованих годин”.
- “Загалом ми робимо висновок, що мінімальна заробітна плата продовжує сприятливо впливати на економіку”

Велика Британія встановила мінімальну заробітну плату на національному рівні у 1999 році і відтоді Комісія з питань низької оплати праці не виявила негативних наслідків

Німеччина запровадила мінімальну заробітну плату на національному рівні у розмірі 8,50 євро у 2015 році, і в рамках першої оцінки негативного впливу не виявлено

Велика кількість працівників безпосередньо отримує перевагу, оскільки вони мають заробітну плату згідно із встановленого законом мінімуму

- У США близько 5 % найманих працівників отримують не більше мінімальної заробітної плати, визначеної на національному рівні, але в цілому до 25 % (тих, хто заробляє до 150 % мінімальної заробітної плати), за оцінками, отримують переваги від політики.
- У Франції, не беручи до уваги побічні наслідки, було підраховано, що заробітна плата приблизно 11 % працівників зросла внаслідок підвищення ставки мінімальної заробітної плати в січні 2015 року.
- У Німеччині нова ставка мінімальної заробітної плати, встановлена у 2015 році, забезпечила переваги для 5 мільйонів працівників (15% працівників)

Багато інших працівників отримують переваг опосередковано

Працівники, які опосередковано отримують
переваги через побічні наслідки:

У США 7,8 % найманих працівників отримують
заробітну плату за мінімальною ставкою,
встановленою на федеральному рівні чи на
рівні штату. Водночас 25 % найманих
працівників отримують не більше 150 % ставки
мінімальної заробітної плати...

Переваги також залежать від взаємодії із колективними договорами

- Якщо колективний договір недосконалий, заробітна плата багатьох працівників розподіляється в межах мінімальної заробітної плати
- Якщо колективний договір охоплює багатьох працівників, це може підвищити заробітну плату багатьох із тих, хто заробляє більше, ніж встановлений законодавством мінімум

Багато з тих, хто отримує переваги - жінки

- Зв'язок між мінімальною заробітною платою та зменшенням ґендерного розриву в оплаті праці був зафіксований у більшості досліджуваних країн
- Дослідження МОП показало, що запровадження мінімальної заробітної плати у Македонії у 2012 році, можливо, сприяло зменшенню ґендерного розриву в оплаті праці у 2011 – 2014 рр.
- Мінімальна заробітна плата може зменшити ґендерний розрив в оплаті праці, оскільки працівниками низькооплачуваних професій переважно є жінки.

ДЯКУЄМО